

COLLEGE ARBEIDSRRECHT

Prof. mr M. G. Levenbach

5 December 1950

Deze, door prof. mr M. G. Levenbach op 5 December 1950 uitgesproken rede, werd voor de Federatie van Werkgevers-organisaties in het Boekdrukkersbedrijf door leerlingen van de A. G. S. in druk gegeven.

Papier Fidelio Oranje en Anda 316 van G. H. Bührmann's Papiergroothandel N.V.

COLLEGE ARBEIDSRECHT

gehouden op 5 December 1950

door prof. mr M. G. Levenbach

Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam

Het is alreeds een mos, zij 't slechts sinds luttel jaren,
dat d'aanstaande jurist, die kennis komt vergaren
Op 't laatst' college-uur in d'avond vóór de dag,
Waarop Sint Nicolaas het levenslicht eens zag,
De stof niet op dezelfde wijze krijgt voorgedragen
Als op zovele meer prozaisch-nucht're dagen,
Doch dat hij, die dat uur bij de kathedraal staat,
Dan in het lierdicht klimt, althans aan 't rijm'len slaat.

Is die traditie wijs? Ik durf 't niet te beslechten.
Wellicht zegt gij: Es erben sich Gesetz' und Rechte
Ook hier als Krankheit fort. Laat hij toch proza spreken
In plaats van zouteloos in kreupelrijm te preken,
Met een beroep er op, dat kracht van precedent
'n Gebeuren heeft, dat door geen turbe ooit erkend
Werd en dat in de wet noch in des rechters vonnis
Is neergelegd, kortom dat rechtens geen bon ton is.
Ik wraak dat argument. Want 't recht schrijdt altoos voort.
Uit wat vandaag slechts is, groeit morgen wat behóort.
Het recht is tussen mensen, 't is orde en moraal,
Maar komt tot uiting slechts door middel van de taal!
Wie het juridisch pad als 't zijne heeft verkozen,
Die moet ook in het wóord zich weten te verpozen.

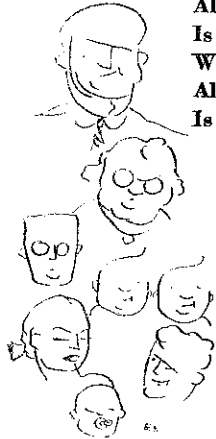
Doch laat met inleiding geen tijd ons meer verliezen:
'k Moet een concrete stof voor hedenmiddag kiezen
Uit 't Arbeidsrecht. Zal 'k daartoe een van de problemen,
Die ons des Dinsdagmiddags bezighouden, nemen?
Zal 't Kinderbijslag dan of 't B.B.A. soms zijn?
Wat past er bij dees dag? Wat ligt er in de lijn
Van d'eeuwen oude Sint, die met zijn zwarte knecht
Voor ons ook heden is de schutspatroon van 't recht?

waarop St Nicolaas het levenslicht eens zag.

De kinderbijslag lijkt voor de goed-heilig man
 Een thema wel van pas. Hij weet er alles van
 Wat het betekent om aan kinderen te géven.
 Zijn liefde is eindeloos. Zijn hele heilig leven
 Is aan het grut gewijd. Aan hen schonk hij zijn hart.
 Met jubel geeft hij koeck, met smarte slechts de gard.

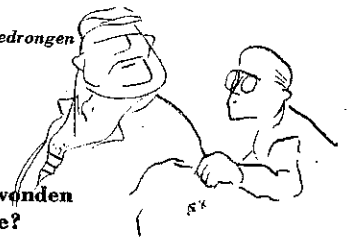
En toch . . . ik aarzel. Want is het geen ander plan
 Waarop Sint Niklaas werkt dan naar de regels van
 De Kinderbijslagwet? Wanneer zij 't schoentje zetten
 Verwachten dan de kleuters vervulling van de wétten?
 Neen, het is goede hóop slechts, die in 't hartje woont,
 Omdat zij 't hele jaar zich zoet hebben getoond.
 Zij zingen braaf een lied, zij zingen er een paar.
 Zij zetten brood en klontjes voor het paardje klaar,
 Doch niet een bijslaglijst met kruisjes voor de dagen,
 Waarop gewerkt is, en waarvoor als récht zij vragen
 De pepernoten. Neen, die komen als een gáve
 Uit 't ruime gulle hart van Sint, die liefde schenkt,
 Daarbij rechtvaardig is, doch niet aan récht slechts denkt!
 En dan: wat zou Sint zijn als uitvoeringsorgaan?
 Moet 'k als bedrijfsman hem of wel als Staat verstaan?
 En is er pariteit tussen Sint en zijn Piet,
 Zoals de wet vereist? Foei, wat een naar verschiet!
 Wie Sint vereert kan nooit gedogen of gehengen
 In de sociale verzekeringsarena hem te mengen.
 Die door de schoorsteen strooit en op de daken rijdt,
 Blijf' buiten deze onverkwikkelijke strijd,
 Sint, die der kind'ren vreugd en blijdschap steeds wil geven
 Is boven kinderbijslagrecht wel hoog verheven!

Maar dan *het B.B.A.* ^Past 't niet in Sint zijn sfeer
 Als ik van G.A.B. en Rijksbemiddelaars leer?
 Is 't marsepein dan niet ~~ten~~ heerlijk suikergoed
 Wanneer het leven door dees' heren wordt verzoet?
 Als 't G.A.B. 't ontslag op redelijkheid beziet,
 Is voor 't bedrijf dan koeck of gard de uitslag niet?

de kinderbijslag . . . een thema wel van pas

Hem wordt door een ambtenaartje een werkmán opgedrongen

En waar werd Sintser taak ter wereld ooit gevonden
 Dan 't arbeidende volk te geven een lóonronde?
 En tachtig punt Bedaux, dat 's iets voor boterletters;
 Bestaat er in ons land dan werkelijk iets Fetters?

Ai mij, de schijn bedriegt. Vraag het de goegemeent',
 Die in abstracto juicht, doch in concreto weent,
 „Mij wordt door 'n ambtenaartje een werkmán opgedrongen!”
 „Ik word door 't G.A.B. in slavernij gedwongen!”
 Zo pruttelt wie d' ontslagvergunning wordt ontzegd
 En voelt zich gruw'lijk in de luren dan gelegd.
 Dan w' allen onze wens naar méer moeten betomen
 Om door vereende kracht weer boven Jan te komen,
 Erkent een elk, maar wee, als hij het zelf beleeft,
 Dat d' overheid 'n plafond ook aan *zijn* loon eens geeft.
 Dan zegt hij: „Dat is gemeen, die quasi-Sinterklazen
 Dienen in mijn geval meer in de bus te blazen!
 't Zijn dictatoren daar, die alles ringeloren;
 Geef vrijheid om te doen, wat ons zelf kan bekoren!”
 Zo raast en tiert men voort, slaat op de kop van Jut;
 Al geeft men voor een ander toe het grote nut
 Van dit regiem. Maar voor ons zelf wil 't niet goed wennen
 Om hierin ook een daad van Sinterklaas te herkennen.
 En Zwarte Pieten? Nu, wat men ook moog' beweren,
 Niet, dat dié ooit de Rijksbemiddelaars vereren.

Genoeg, gij ziet het wel: ik moet wat anders kiezen
 Om mij niet in te veel gekunstelds te verliezen.
 En 't onderwerp, waaraan ik mijn betoog ga wijden,
 Luidt: *De waardering van de arbeid in vervlogen tijden.*

Als wij de zeer primitieven benad'ren,
 Blijkt nog de arbeid niet zeer hoog in tel.
 Jagen en roven beviel onze vad'ren,
 Maar zwoegende arbeid . . . die geloofden zij wel!

In 't *Oude Testament* wordt de arbeid beschreven
 Niet als een noodlot, doch wel als een last:

Als straf, omdat Adam tezamen met Eva,
Verleid door de slang, niet goed op had gepast.
Maar 't is niet ijdel; de arbeid is waardig.
In 't zweet onzes aanschijns brood eten heeft zin.
Het is wel niet prettig, het is wel niet aardig,
Maar eerbied en achting voor God ligt er in.

D' *Antieken*, die lieten het werk aan de slaven.
De vrijen, die maakten zich graag er van los,
Om diep in d' idee der ideeën te graven,
Te wijden zich aan het kalos k' agathos.
Het ambacht noemt Cicero sordida et vulgaris;
Hij minacht het dus als van lagere rang.
Als een burger moet werken vindt hij, dat dit naar is;
De locatio operarum is niet van belang.

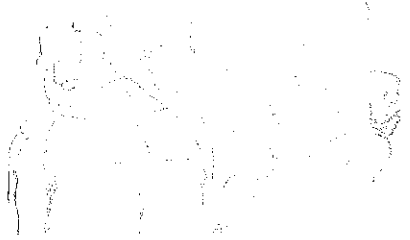
Het *Christendom* deed principieel de minachting
Der heid'nen voor mens'lijke arbeid te niet.
Wel was 't allereerst vol van de heilsverwachting,
Gericht op een ander dan 't werelds verschiet,
Doch daar ieder mens, ook de slaaf, zo vergeten,
Gods beelddrager is, wordt elke arbeid aanvaard
Als iets wat behoort. Wie niet werkt zal niet eten
En d' eerlijke arbeider is zijn loon waard.

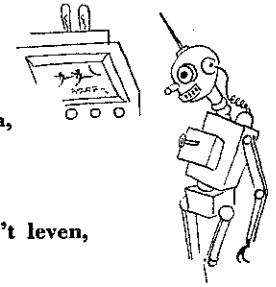
De schone verwachting, dat Gods Rijk op aarde
Weldra zou komen, en 't werelds bestaan
Slechts provisorisch is, van weinig waarde,
Ging later wat meer op de achtergrond staan.
Na het jaar Duizend richt meer men het denken
Op 't leven hiér. En de filosofie
Ging aan 't maatschapp'lijke aandacht meer schenken.
'k Noem: *Thomas Aquinas*, 'n geweldig genie.
Hij schiep een systeem en een leer van 't sociale,
Waarin elk begrip op zijn plaats werd gezet,
Die hem toekomt naar 't jus naturale,
Beantwoordend' aan d' eeuwig-Godlijke wet.

De natuur, die eist arbeid om daarvan te leven;
De arbeid bant ledigheid en daardoor 't kwaad,
Breidelt ascetisch 't oneerbare streven,
Maakt mogelijk de aalmoes, die deugdzame daad!
Ook nog maatschapp'lijk. Zijn deling vormt grond
Behalve persoonlijk is 't doel van de arbeid
Voor d' orde der standen, die met zek're starheid
Men in die tijd onvermijdelijk vond.
Elk heeft zijn taak en moet ook die taak weten
Deel van 't geheel, naar de wet der natuur.
Rechtvaardig zij 't loon en de prijs toegemeten;
Niet minder, niet meer, anders is het usuur.
Toch bij alle achting, aan d' arbeid gegeven,
Blijft slechts in natuurlijke zin hij een goed;
Wie vermag zich te wijden aan 't beschouwende leven,
Bereikt d' eeuwige zaligheid met nog meer spoed.

Luther hecht meer aan 't individuele
Innerlijk leven in 's mensen bestaan.
Aalmoezen geven en zo kan niet schelen,
Op de gezindheid, daar komt het op aan.
Goede werken verricht men alreeds door goed werken.
De weg naar God loopt door 't beroepsleven heen.
Als men er 't geloof en de liefde in kan merken
Is 't werk dienst aan God; rangorde is er geen
Elk beroep is een roeping. Het heeft daarom wijding
En wordt religieus-positief dus gekleurd.
Dat was in de arbeidsethiek nieuwe tijding;
Tevoren was zulks zo nog nimmer gebeurd.

Wellicht nog krachtiger is de waardering,
Die alle arbeid geniet bij *Calvijn*.
Heel 's mensen streven en leven moet ering
Van Gods genade en voorzienigheid zijn.
God schiep de mens tot beheersing der aarde;
's Mensen werk scheppe daarom een cultuur,
Waarin Gods heerlijkheid uitblinkt; die waarde

Heeft door Godsverering, elke dag en elk uur.
Rustloze arbeid zij kern dus van 't leven.
Zeker, hij is door de zonde nog last,
Maar in zijn gratie heeft God ook gegeven
Genade, die arbeid als zégen toepast.
Rustloze arbeid is doel, Elk soort werken
Heeft daarom waarde. Niet om 't resultaat,
Doch wijl men ervan het succes aan kan merken
Als teken hoe 't met d' uitverkorenheid staat.

In West-Europa gaf de Renaissance
De levenshouding nog een ander gezicht.
Keek tot dusver men naar hemelse transen
De *nieuwe tijd* werd op het aardse gericht,
Los van de theologie, uit de rede,
Werden natuur, leven, mens gefundeerd.
Ook d' arbeid bezag men als iets hier beneden,
Zijn idee en begrip werd versaeculariseerd.
Als tweede natuur scheidt de mens door te werken
Zich een cultuur, die hij red'lijk verklaart.
D' arbeid is daarom als deugd aan te merken.
En deugdzaam is wie door arbeid vergaart.
Niet alleen móet de mens werken, doch tevens
Wíl hij dat ook zo, zijn aard brengt het mee.
Werken vervult anders-ledige levens
En vult ook goed dan de porte-monnaie.
Arbeid en eigendom worden d' essentie,
Waarop de hele beschaving berust,
Los van de godsdienst of van transcendentie
Is leven werken en werken een lust.

Met mijn zevenmijlslaarzen snel schrijdend
Door de historie van arbeid en mens,
Hoofdpunten schetsend, details steeds vermijndend,
-Kortheid toch immers is Uw en mijn wens-
Zijn w' aan de *19e eeuw* thans gekomen,
D' eeuw van de arbeid, zo wordt wel gezeid.

de nieuwe tijd werd op het aardse gericht . . .

Want niet aan bidden, aan dichten, aan dromen,
Doch aan werk werd sinds het leven gewijd.
Tot 't hoogste goed wordt de arbeid geheven,
Naast het geluk en de welvaart en 't nut.
De strijd om 't bestaan brengt vooruitgang in 't leven,
D' arbeid is voorwaarde en teken van fut,
Gewijd aan het nieuwe in deze beschaving,
D' eeuw der machines, de eeuw der techniek.
Iedere dag brenge nieuwe verbazing
Wenst zich de mens. Hij is vol dynamiek.
Zelden nog is het dat denker en schrijver
Zich op de arbeid bespiegelend bezint;
Doch vanzelfsprekend is, dat elk de ijver
Vooronderstelt en een hoge deugd vindt.
Maar dat is dan niet meer enkel de brave
Vlijt zonder meer, doch 't is activiteit,
Vol onrust en spanning, 't is hollen en draven,
Inzet van heel de persoonlijkheid.

19e eeuw! Maar dan gaat 't denken sociale
Problemen bezien in een heel ander licht.
Wil men de zin van de arbeid bepalen
Dan moet de blik mede thans zijn gericht
Op de verscheidenheid en al de vormen
Van organisatie in de maatschappij.
Wij kunnen 't niet allemaal in een paar normen
Eenvoudig meer vatten; er komt té veel bij.
'k Zou om U verder nu nog te gaan leren
Wat wel het werk voor de mensheid beduidt,
Hoe wij in 't heden de arbeid waarderen,
Hoe thans d' ethiek van de arbeid wel luidt,
't Betoog in details moeten gaan differentiëren.
En dat eist te veel tijd. Ik schei er mee uit.
Ik wil dat een andere keer wel proberen
Maar voor vandaag kom ik tot een besluit.
En daartoe keer ik weer tot waar ik ben begonnen.
Gij weet het: Sinterklaasje, bonne bonne bonne!
De tijd gewijd aan 't werk is lang genoeg geweest.

Nu gaan we allemaal slechts denken aan het feest
Van Myra's bisschop, die de braven zal belonen
Met speculaas en koek en zoete suikerbonen.
Wel heeft hij ook een knecht met een heel nare zak,
Waar Piet vanouds de stoute kindertjes in stak.
Maar kom, daarvoor hebt Gij toch zeker niet te vrezen;
In deze zaal kunnen 't slechts zoete kind'ren wezen.
Dus nu aan vreugde slechts het harte nog gewijd!
Ik wens U allen toe een avond vol jolijt.
Mijn dank voor d' aandacht, die Gij mij hebt willen schenken.
En moge Sinterklaas U allen wèl bedenken.

waar Piet van ouds de stoute kindertjes in stak

